

Piotr Kosmaty*

WSPÓLNE ZESPOŁY ŚLEDTCZE

I. Wprowadzenie

W dniach 19–23 listopada 2012 roku w Tampere w Finlandii odbyło się międzynarodowe seminarium poświęcone instytucji prawa procesowego zwanej Wspólnym Zespołem Śledczym (Joint Investigation Team – JIT). Organizatorem seminarium była Europejska Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości EJTN¹ we współpracy z Europejskim Kolegium Policyjnym CEPOL². W seminarium udział wzięli m.in. sędziowie i prokuratorzy reprezentujący Bułgarię, Estonię, Węgry, Łotwę, Portugalię, Polskę, Hiszpanię oraz Wielką Brytanię. Uczestnicy wymieniali się doświadczeniami zdobytymi podczas walki ze zorganizowanymi grupami przestępczymi o charakterze międzynarodowym. Poznawali zasady tworzenia i funkcjonowania wspólnych zespołów śledczych oraz ich niewątpliwą przydatność w walce z przestępcami nieznającymi granic. W trakcie wykładów, warsztatów oraz licznych dyskusji próbowano przekonać uczestników, że warto zacieśniać wzajemną współpracę na polu walki z najgroźniejszą przestępczością. Z pewnością takie wspólne spotkania przyczyniają się do upowszechnienia w krajach Unii Europejskiej wspólnego zespołu śledczego.

* Mgr Piotr Kosmaty – prokurator w Prokuraturze Apelacyjnej w Krakowie, Wydział V do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji. Rzecznik Prasowy Prokuratury Apelacyjnej w Krakowie, wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury.

¹ European Judicial Training Network zrzesza instytucje odpowiedzialne za szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości na obszarze Unii Europejskiej. Utworzona 13 X 2000 r. jest międzynarodowym stowarzyszeniem z siedzibą w Brukseli. Każdego roku EJTN wydaje katalog zawierający szkolenia organizowane przez ośrodki zawodowego doskonalenia wymiaru sprawiedliwości, które skierowane są do sędziów i prokuratorów z całej Europy, w tym z Polski. Prowadzony jest również program wymiany stażowej (*Exchange Programme*), który umożliwia sędziom, prokuratorom i trenerom poznanie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w innych krajach europejskich.

² European Police College został utworzony w grudniu 2000 r. i na mocy decyzji Rady 2005/681/WSiSW z dnia 20 IX 2005 r. stał się jedną z instytucji wspólnotowych. Siedziba sekretariatu CEPOL mieści się w Bramshill w Wielkiej Brytanii. Do najważniejszych zadań CEPOL należy promowanie międzynarodowej współpracy na polu zwalczania przestępczości.

Genezy utworzenia wspólnych zespołów śledczych w Unii Europejskiej możemy doszukać się w postanowieniach przyjętych na Konferencji Rady Europejskiej w Tampere w październiku 1999 roku. W trakcie obrad zdecydowano o utworzeniu specjalnych zespołów, których głównym zadaniem byłaby walka z przestępczością transgraniczną, a w szczególności z terroryzmem, przemytem narkotyków czy też osób.

Wspólne zespoły śledcze funkcjonują już od kilku lat w przestrzeni prawnej Unii Europejskiej, choć nie w takim zakresie jak można byłoby sobie tego życzyć. Niewątpliwie jednym z najbardziej znanych wspólnych przedsięwzięć w tym zakresie było powołanie wspólnego zespołu do operacji o kryptonimie GOLF³. Londyński Metropolitan Police Service stworzył wspólny zespół śledczy z rumuńskimi organami ścigania w postępowaniu dotyczącym handlu ludźmi. W jego ramach oddelegowano do Londynu dwóch rumuńskich oficerów śledczych. Zabieg taki okazał się nieoceniony, gdyż pozwolił funkcjonariuszom Metropolitan Police zrozumieć kulturowe, prawne i operacyjne uwarunkowania rumuńskiej rzeczywistości. Operacja przebiegała dużo sprawniej z uwagi na brak konieczności wysyłania formalnych listów i wniosków o pomoc prawną. W prowadzeniu tego śledztwa bez wątpienia pomogło wsparcie finansowe, jakie zaoferowała Komisja Europejska. Przekazane przez Komisję środki przeznaczono na organizowanie spotkań operacyjnych w Anglii, Rumunii i Hiszpanii, a także w siedzibie Europolu i Eurojustu w Hadze. Spotkania te pozwoliły oficerom śledczym na współpracę z władzami sądowymi, Europolem i innymi partnerami, a także planowanie i koordynowanie operacji w trakcie jej realizacji. Wsparcie, jakiego udzielił Europol w zakresie pracy analitycznej w trakcie oraz po operacji GOLF, dzięki biurom łącznikowym, w połączeniu ze wsparciem sądowym udzielonym przez Eurojust, umożliwiło wykorzystanie pełnej gamy narzędzi dostępnych na poziomie europejskim. Operacja GOLF była postępowaniem karnym dotyczącym jednej z największych organizacji zajmujących się handlem ludźmi w Europie. Rumuński gang tworzył romskie sieci przestępcze i wykorzystywał głównie dzieci, które zmuszono do żebrania i kradzieży w Europie i Wielkiej Brytanii. Operację prowadzono we współpracy z Biurem Prokuratora Generalnego (Crown Prosecution Service), policją rumuńską, brytyjskim ośrodkiem ds. handlu ludźmi (UK Human Trafficking Centre), Europolem i Eurojustem. Operacja GOLF doprowadziła do wydania pierwszych w Wielkiej Brytanii wyroków w sprawie handlu ludźmi na rzecz wykorzystywania w przestępczych procederach. Czterech członków zorganizowanej grupy przestępczej skazano w sumie na 24 lata więzienia⁴. Na uwagę zasługują słowa komisarz Bernie Gravett, starszej oficer śledczej Metropolitan Police, która stwierdziła, że „tworzenie wspólnych zespołów śledczych jest godne polecenia w każdym kraju, który zamierza aktywnie przeciwdziałać łamaniu prawa”⁵.

³ *Europejski Oficer Śledczy – Walka z przestępczością międzynarodową*, Europejski Urząd Policji, 2011, <http://www.europol.europa.eu> [dostęp: 10 II 2013 r.].

⁴ Dane statystyczne dotyczące operacji GOLF: 181 – liczba dzieci zidentyfikowanych, które padły ofiarami handlu ludźmi; 20 tys. funtów – średnia „cena” dziecka w Wielkiej Brytanii; 160 tys. euro – szacowany dochód roczny przestępców z jednego przemyconego dziecka; 4 mln funtów – wartość oszustw „zasiłkowych”.

⁵ Za: *Europejski Oficer Śledczy...*, <http://www.europol.europa.eu> [dostęp: 10 II 2013 r.].

2. Podstawy prawne tworzenia wspólnego zespołu śledczego

Podstawy prawne pozwalające na powołanie wspólnego zespołu śledczego zostały określone w Konwencji o wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej z dnia 29 V 2000 r.⁶ Możliwość powołania takich zespołów przewiduje też Drugi Protokół Dodatkowy z dnia 8 XI 2001 r.⁷ do Europejskiej Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych z 20 IV 1959 r.⁸

W celu usprawnienia procesu powoływania wspólnych zespołów śledczych Rada Unii Europejskiej w dniu 13 VI 2002 r. wydała decyzję ramową⁹, zakreślając termin jej implementacji przez państwa członkowskie UE do dnia 1 I 2003 r.

Większość państw Unii Europejskiej ratyfikowała Konwencję o wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych z dnia 29 V 2000 r., decydując się na bezpośrednie jej stosowanie w wewnętrznych porządkach prawnych. Nieliczne z państw w celu wdrożenia rozwiązań przyjętych w decyzji ramowej znowelizowały przepisy procedury karnej bądź uchwałyły specjalne ustawy regulujące kompleksowo instytucję wspólnych zespołów śledczych. Polska zarówno ratyfikowała Konwencję, jak i wprowadziła stosowne przepisy do kodeksu postępowania karnego (dalej: k.p.k.) – art. 589b–589f¹⁰.

Polski ustawodawca zdecydował się na szerszy niż tego wymaga decyzja ramowa zakres stosowania regulacji o tworzeniu zespołów śledczych, rozciągając współpracę na inne państwa, z którymi łączy Rzeczpospolitą Polską umowa międzynarodowa, oraz na państwa zapewniające w tym zakresie wzajemność.

3. Podstawy faktyczne tworzenia wspólnego zespołu śledczego

Wymienione akty prawne kładą nacisk, aby powoływać wspólne zespoły śledcze w przypadku gdy mamy do czynienia z przestępstwem o charakterze międzynarodowym, zwłaszcza w jego zorganizowanej odmianie. Zarówno Konwencja (art. 13), jak i decyzja ramowa przewidują możliwość powołania wspólnego zespołu śledczego, w szczególności wtedy, gdy:

- w ramach postępowania karnego prowadzonego przez jedno z państw członkowskich należy przeprowadzić trudne i wymagające znacznych środków czynności śledcze dotyczące również innych państw członkowskich;
- kilka państw członkowskich prowadzi postępowanie karne dotyczące przestępstw, których okoliczności wymagają podjęcia skoordynowanych, uzgodnionych działań na terytoriach zaangażowanych w to państw członkowskich.

⁶ Dz. Urz. WE z 2000 r. Nr C 197, s. 3.

⁷ Dz. U. z 2004 r. Nr 139, poz. 1476.

⁸ Dz. U. z 1999 r. Nr 76, poz. 854.

⁹ Decyzja ramowa Rady 2002/465/WSiSW z dnia 13 VI 2002 r. (Dz. Urz. WE z 2002 r. Nr L 162, s. 1).

¹⁰ Ustawa z 16 IV 2004 r. (Dz. U. r. Nr 93, poz. 889); zmiana weszła w życie 1 V 2004 r.

Taki zakres przesłanek uzasadniających powołanie zespołu przesądza, że powinno się go tworzyć przede wszystkim wówczas, gdy chodzi o przestępstwa o charakterze terrorystycznym, narkotykowym, handlu ludźmi, bronią, materiałami wybuchowymi lub radioaktywnymi itp. Zgodnie z powyższymi zaleceniami polski ustawodawca w art. 589c § 1 pkt 1 k.p.k. uznał, że wspólny zespół śledczy powołuje się, gdy przedmiotem postępowania przygotowawczego jest przestępstwo o charakterze terrorystycznym, handlu ludźmi, obrotu środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub ich prekursorami albo inne ciężkie przestępstwo. Niezamknięcie katalogu przestępstw stanowi istotny atut. Pozwala bowiem na uelastycznienie podejmowanych czynności organów ścigania do wciąż zmieniających się warunków ekonomicznych i społecznych oraz zapobiega ciągłym nowelizacjom kodeksu postępowania karnego. Oznacza to, że można powołać zespół w każdej innej sprawie, gdy wymagać będzie tego interes prowadzonego śledztwa.

4. Rodzaje wspólnych zespołów śledczych

Na podstawie prawa polskiego możliwe jest utworzenie dwóch rodzajów wspólnego zespołu śledczego, w zależności od zaistniałych okoliczności: zespół polski (art. 589c k.p.k.) i zespół obcy z udziałem polskiego prokuratora lub przedstawiciela innego organu (589d k.p.k.). W ramach **zespołu polskiego** współpraca odbywa się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jego pracami kieruje polski prokurator. Zgodnie z art. 589c § 1 k.p.k. zespół taki można powołać w szczególności, gdy:

- 1) w toku prowadzonego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej postępowania przygotowawczego w sprawie o przestępstwo o charakterze terrorystycznym, handlu ludźmi, obrotu środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub ich prekursorami albo o inne ciężkie przestępstwo ujawniono, że sprawca działał lub następstwa jego czynu wystąpiły na terytorium innego państwa i zachodzi potrzeba wykonania czynności śledztwa na terytorium tego państwa lub z udziałem jego organu;
- 2) prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie przygotowawcze pozostaje w związku przedmiotowym lub podmiotowym z postępowaniem przygotowawczym o przestępstwo wymienione w pkt 1, prowadzonym na terytorium innego państwa i zachodzi potrzeba wykonania większości czynności śledztwa w obu postępowaniach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Chociaż Konwencja tego nie przesądza, kierownikiem zespołu powinien być przedstawiciel państwa, w którym zespół posiada stałą siedzibę. Interpretacja wzoru porozumienia o utworzeniu wspólnego zespołu śledczego opracowanego przez Radę UE może prowadzić do wniosku, że kierownikiem zespołu powinien być przedstawiciel tego państwa członkowskiego, w którym zespół w danym momencie prowadzi swoje działania. Sprzeczne interpretacje w tym zakresie są przyczyną wyboru przez większość państw więcej niż jednego kierownika zespołu¹¹.

¹¹ K. Karsznicki, *Wspólne zespoły śledcze*, Prokuratura i Prawo 2011, nr 7–8, s. 10.

W skład zespołu polskiego mogą wchodzić inni polscy prokuratorzy i przedstawiciele organów uprawnionych do prowadzenia śledztwa oraz prokuratorzy i funkcjonariusze właściwych organów państwa współpracującego. Do czynności wykonywanych w śledztwie stosuje się przepisy prawa krajowego. Funkcjonariusze delegowani są uprawnieni do obecności przy wszystkich czynnościach procesowych wykonywanych w ramach zespołu polskiego, chyba że osoba kierująca tym zespołem zarządzi inaczej z uwagi na uzasadnioną potrzebę ochrony ważnego interesu Rzeczypospolitej lub praw jednostki. Jeżeli strony porozumienia o powołaniu zespołu wyrażą na to zgodę, polski prokurator kierujący jego pracami może powierzyć funkcjonariuszowi delegowanemu państwa współpracującego wykonanie określonej czynności śledztwa. Powierzenie nie może dotyczyć czynności wymagających wydawania postanowień na zasadach przewidzianych w kodeksie postępowania karnego. Powierzenie określonej czynności funkcjonariuszowi delegowanemu państwa współpracującego następuje w formie zarządzenia, zaś polski członek zespołu musi uczestniczyć w takiej czynności i sporządzić z niej protokół. Przepis art. 589c § 7 k.p.k. w sposób znaczący wpływa na skrócenie czasu potrzebnego do przeprowadzenia śledztwa. W przypadku gdy zajdzie potrzeba wykonania czynności śledztwa na terytorium państwa współpracującego, z wnioskiem o pomoc prawną zwraca się do właściwej instytucji lub organu funkcjonariusz delegowany przez to państwo. Przepis pozwala na odstąpienie od konieczności wniesienia formalnego wniosku o pomoc prawną przez zespół śledczy. W ramach **zespołu obcego** prokurator lub przedstawiciel innego organu uprawnionego do prowadzenia śledztwa według prawa polskiego może być delegowany do zespołu na terytorium innego państwa współpracującego (państwa członkowskiego UE lub państwa trzeciego) w wypadkach określonych przepisami prawa, na którego terytorium odbywa się współpraca zespołu. O delegowaniu decyduje odpowiednio Prokurator Generalny albo inny właściwy organ w przypadku pozostałych funkcjonariuszy (np. Komendant Główny Straży Granicznej, Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego). Członkowi zespołu, będącemu polskim prokuratorem, przysługują uprawnienia prokuratora państwa obcego. Wynika z tego, że może on zwracać się bezpośrednio do polskich sądów lub prokuratur z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej, a organy te mają obowiązek jej udzielenia. Także inne instytucje i organy muszą udzielać niezbędnej pomocy polskiemu członkowi zespołu w granicach i z zastosowaniem przepisów prawa krajowego.

5. Problem wykorzystania informacji uzyskanej w związku z działaniem zespołu

Wielokrotnie może się zdarzyć tak, że w toku prowadzonego śledztwa w ramach wspólnego zespołu śledczego zgromadzone zostaną informacje, które nie będą związane z jego przedmiotem. Wówczas członkowie zespołu mogą stanąć przed problemem, jak postąpić z uzyskanymi informacjami, a przede wszystkim, czy można je wykorzystać w celach innych niż cel śledczy, dla którego powołano zespół. Aby uniknąć tego rodzaju problemów, ustawodawca w art. 589e k.p.k. określił zasady korzystania z informacji uzyskanych przez członka zespołu. W myśl cytowanego

przepisu informacje uzyskane przez członka zespołu w związku z jego udziałem w pracach zespołu, niedostępne w innym trybie dla państwa, które go delegowało, mogą być wykorzystane przez właściwy organ tego państwa również w celu przeprowadzenia postępowania karnego we własnym zakresie – ale za zgodą państwa współpracującego, którego instytucja lub organy udzieliły informacji oraz w celu zapobiegnięciu bezpośredniemu, poważnemu zagrożeniu dla bezpieczeństwa publicznego. Natomiast poza wymienionymi przypadkami informacje takie będą mogły być wykorzystane w innych celach tylko w przypadku, gdy porozumienie o powołaniu zespołu będzie tak stanowić. Zgodę na wykorzystanie informacji w celu przeprowadzenia postępowania karnego we własnym zakresie można cofnąć, ale tylko wtedy, gdy wykorzystanie takich informacji mogłoby zagrażać dobru postępowania przygotowawczego prowadzonego w państwie współpracującym, którego instytucja lub organ udzieliły informacji, oraz w wypadku, w którym państwo to mogłoby odmówić wzajemnej pomocy. Na gruncie polskiego prawa uprawniony do cofnięcia zgody jest Prokurator Generalny¹².

6. Odpowiedzialność odszkodowawcza związana z działalnością zespołu

Zgodnie z art. 589f § 1 k.p.k. za szkodę wyrządzoną przez członka wspólnego zespołu śledczego odpowiada państwo, które go delegowało, na zasadach określonych w przepisach państwa, na którego terytorium odbywała się jego współpraca. Szkada musi być wyrządzona w związku z wykonywanymi czynnościami w ramach zespołu. Wykonywanie czynności nie jest określone godzinami pracy, lecz pełnieniem zadań. Dlatego wyrządzenie szkody może nastąpić także po upływie godzin urzędowania. Istnieje domniemanie, że funkcjonariusz przebywający w instytucji, w której jest zatrudniony, pełni obowiązki służbowe. Jest to jednak domniemanie obalalne. Omawiana regulacja dotyczy zarówno odpowiedzialności za szkody wyrządzone w Polsce przez członka zespołu reprezentującego państwo obce, jak również za szkody wyrządzone w państwie obcym przez członka reprezentującego Polskę. Odpowiedzialność członka zespołu reprezentującego państwo obce za szkodę wyrządzoną w Polsce będzie ustalana na podstawie polskiego prawa cywilnego. Oznacza to, że zastosowanie znalazłyby przepisy o odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności, zawarte w kodeksie cywilnym¹³, chyba że zgodnie z art. 421 tego aktu zastosowanie znalazłyby przepisy szczególne. Takowe znajdujemy w rozdziale 58 k.p.k. zatytułowanym „Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie”¹⁴. Roszczenie powinno być kierowane do Prokuratora Generalnego jako organu właściwego do powołania zespołu śledczego. W sytuacji gdy strony nie dojdą do porozumienia co do zaistnienia zdarzenia, w wyniku którego szkoda zaistniała,

¹² P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Suplement do t. I–III*, Warszawa 2004, s. 1382.

¹³ Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 ze zm.

¹⁴ M. Wróblewski, *Wspólne zespoły dochodzeniowo-śledcze*, Prokuratura i Prawo 2006, nr 9, s. 84.

czy też wysokości odszkodowania, poszkodowany może wystąpić z powództwem przeciwko Skarbowi Państwa. W razie uznania powództwa i zasądzenia określonej kwoty pieniężnej Skarb Państwa będzie zobowiązany powyższą kwotę pieniężną stanowiącą równowartość odszkodowania wypłacić tymczasowo poszkodowanemu. Kwota ta podlega zwrotowi organowi, który ją tymczasowo wypłacił, na jego wniosek. Podstawą wypłacenia tej kwoty jest prawomocne orzeczenie zasądzające odszkodowanie. Państwo zwracające kwotę pieniężną nie ma podstaw prawnych do weryfikowania orzeczenia zasądzającego odszkodowanie¹⁵.

7. Podstawy i tryb powołania wspólnego zespołu śledczego

Zespół – w drodze **porozumienia** – powołuje Prokurator Generalny oraz właściwy organ „państwa współpracującego”. Przykładowo w Szwecji organem uprawnionym do zawarcia porozumienia jest prokurator albo organ prowadzący postępowanie przygotowawcze. Gdy organy te nie mogą zawrzeć porozumienia, może być ono odpowiednio zawarte przez szwedzkie organy ścigania (Swedish Prosecution Authority), Policję Narodową (National Police Board), szwedzkie służby celne (Swedish Customs Service) albo szwedzką straż przybrzeżną (Swedish Coast Guard)¹⁶. Wspólny zespół tworzy się na określony czas celem przeprowadzenia konkretnego postępowania przygotowawczego. Zdaniem M. Wróblewskiego można uznać, że porozumienie o powołaniu wspólnego zespołu stanowi *sui generis* umowę międzynarodową o dość specyficznym charakterze¹⁷. Regulacje stanowiące podstawę powoływania wspólnych zespołów nie narzuciły określonego reżimu porozumienia, pozostawiając swobodę w tym zakresie państwom UE. Pomimo tego Rada Unii Europejskiej przyjęła zalecenia w sprawie modelowego (wzorcowego) porozumienia w przedmiocie ustanowienia wspólnych zespołów śledczych¹⁸. W pełni należy podzielić pogląd, że nawet najlepszy wzór porozumienia może nie pasować do konkretnej sprawy i okoliczności wymagających wyjaśnienia w danym postępowaniu karnym¹⁹. Niewątpliwie każde porozumienie powinno zawierać elementy niezbędne (*essentialia negotii*), takie jak:

- przedmiot, cel, miejsce i okres współpracy,
- skład zespołu, ze wskazaniem osoby kierującej,
- zadania poszczególnych członków zespołu.

Okres współpracy w ramach zespołu może być przedłużony na dalszy czas oznaczony, niezbędny do osiągnięcia celu tej współpracy, przedłużenie wymaga jednak zgody wszystkich stron porozumienia.

¹⁵ A. Sakowicz, *Główne założenia decyzji ramowej o zespołach dochodzeniowo-śledczych i jej implementacja do prawa krajowego* (w:) A. Górski, A. Sakowicz (red.), *Zwalczanie przestępczości w Unii Europejskiej. Współpraca sądowa i policyjna w sprawach karnych*, Warszawa 2006, s. 357.

¹⁶ M. Wróblewski, *op. cit.*, s. 78.

¹⁷ *Ibidem*, s. 82.

¹⁸ Council Recommendation of 8 May 2003 on a model agreement for setting up a joint investigating team (JIT), Dz. Urz. UE, Nr C 321.

¹⁹ K. Karsznicki, *op. cit.*, s. 14.

Doświadczenia krajów, w których funkcjonowały wspólne zespoły śledcze, wskazują, aby w porozumieniu nie zabrakło ustaleń co do:

- możliwości rozwiązania zespołu w dowolnym momencie,
- wyznaczenia kierownika zespołu,
- podania danych personalnych, stanowisk i przynależności państwowej członków zespołu (nie należy ujawniać personaliów osób, które będą wykonywać czynności o charakterze niejawnym),
- warunków, na jakich członkowie oddelegowani mogą zostać wykluczeni, gdy podejmowane są działania dochodzeniowe,
- warunków, na jakich oddelegowany członek może występować do swoich władz krajowych o podjęcie działań wnioskowanych przez zespół, bez konieczności składania formalnego wniosku o pomoc prawną,
- warunków, na jakich oddelegowany członek może prowadzić postępowanie w państwie członkowskim, na terenie którego prowadzone są działania,
- zasad ochrony informacji,
- warunków, na jakich członkowie oddelegowani mogą posiadać broń i jej używać,
- języka wykorzystywanego przy porozumiewaniu się,
- zasad korzystania z pomieszczeń biurowych, pojazdów, bezpiecznych kodowanych kanałów łączności,
- kosztów pobytu członka delegowanego na czas czynności w państwie, w którym odbywa się współpraca.

Wniosek o powołanie wspólnego zespołu śledczego prokurator apelacyjny lub prokurator okręgowy kieruje drogą służbową do Prokuratora Generalnego. Wniosek taki powinien określać przesłanki uzasadniające powołanie zespołu polskiego, a także elementy, które powinno zawierać porozumienie o powołaniu takiego zespołu. Ten sam tryb należy zastosować w przypadku delegowania prokuratora do zespołu, o którym mowa w art. 589d § 1 k.p.k., chyba że wniosek o delegowanie właściwy organ państwa współpracującego skieruje bezpośrednio do Prokuratora Generalnego²⁰.

8. Rola organizacji międzynarodowych w tworzeniu i funkcjonowaniu wspólnych zespołów śledczych

Rada Unii Europejskiej w dniu 30 XI 2000 r. przyjęła zalecenie dotyczące tworzenia przez państwa członkowskie wspólnych zespołów śledczych. W dokumencie podkreślono możliwość tworzenia zespołów na podstawie umów dwu- i wielostronnych, jak również zachęcano do korzystania z pomocy Europolu, jeśli chodzi o koordynację pracy zespołów, doradztwo w dziedzinie pomocy technicznej czy analizę przestępczości²¹.

²⁰ Paragraf 282 regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 III 2010 r., Dz. U. Nr 49, poz. 296.

²¹ Council Recommendation in respect of Europol's assistance to join investigative teams set up by the Member States, Official Journal C 357 z dnia 13 XII 2000 r.

Konwencja o Europolu²² zobowiązuje tę organizację do dostarczania pomocy i informacji zespołom śledczym przez swoje jednostki krajowe. Podobnie Eurojust, którego zadaniem jest koordynacja działań prokuratur krajowych państw członkowskich UE, może aktywnie działać w ramach wspólnych zespołów śledczych. Dotychczasowe doświadczenia potwierdzają znaczący udział Eurojustu i Europolu zwłaszcza w zakresie identyfikowania spraw wymagających założenia wspólnego zespołu śledczego. W porozumieniu o powołaniu zespołu można zastrzec możliwość dopuszczenia do prac w zespole, w określonych warunkach, przedstawiciela instytucji międzynarodowej powołanej do zwalczania przestępczości (art. 589b § 4 k.p.k.). Przedstawiciel takiej instytucji, np. Europolu, może być obecny przy wszystkich czynnościach procesowych wykonywanych w ramach zespołu polskiego, chyba że kierujący takim zespołem zarządzi inaczej z uwagi na potrzebę ochrony ważnego interesu Rzeczypospolitej Polskiej lub praw jednostki. Wykluczenie przedstawiciela instytucji międzynarodowej następuje na podstawie zarządzenia wydanego przez prokuratora kierującego zespołem.

9. Wspólne zespoły śledcze w polskiej rzeczywistości

Pierwszy wspólny zespół śledczy z udziałem polskich prokuratorów udało się utworzyć ze szwajcarskimi specjalistami w listopadzie 2009 r. w śledztwach dotyczących przestępstw gospodarczych i korupcyjnych²³. Utworzony został w oparciu o Drugi Protokół dodatkowy z dnia 8 XI 2001 r. do Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych z 1959 r. Zakończył on swoją działalność w listopadzie 2012 r. Warto również wspomnieć, że po raz pierwszy w Polsce negocjowano na temat powołania wspólnego zespołu śledczego w związku z handlem obywatelami polskimi na terytorium Republiki Włoskiej. Zespołu takiego nie udało się powołać, ponieważ Republika Włoch nie implementowała decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej w sprawie wspólnych zespołów śledczych, a także nie ratyfikowała Konwencji o wzajemnej pomocy w sprawach karnych pomiędzy Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej z 2000 r. Nie było także możliwe powołanie takiego zespołu w oparciu o Konwencję Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z dnia 15 XI 2000 r., gdyż wewnętrzny system prawa włoskiego nie pozwalał na zastosowanie tego rodzaju instytucji prawnej.

W chwili obecnej trwają w Prokuraturze Generalnej prace nad powołaniem dwóch wspólnych zespołów śledczych.

²² Europol Convention, Official Journal C 316 z dnia 27 XI 1995 r.

²³ K. Karsznicki, *op. cit.*, s. 14.

10. Korzyści płynące z powołania wspólnego zespołu śledczego

Według podręcznika dla wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych²⁴ ich powołanie wiąże się z następującymi korzyściami:

- możliwością bezpośredniej wymiany informacji między członkami zespołu bez potrzeby składania formalnych wniosków o pomoc prawną,
- możliwością występowania o środki prawne bezpośrednio między członkami zespołu bez potrzeby składania wniosków o pomoc prawną. Dotyczy także środków przymusu,
- możliwością obecności członków zespołu podczas przeszukiwania miejsc zamieszkania, oględzin, przesłuchań itp. w ramach różnych jurysdykcji,
- możliwością koordynowania wysiłków na miejscu i nieformalnej wymiany wiedzy specjalistycznej,
- możliwością budowania i promowania zaufania między specjalistami działającymi w ramach różnych jurysdykcji i środowisk pracy,
- stworzeniem platformy, na której można najlepiej określić, jak powinny wyglądać optymalne strategie dochodzeniowe lub śledcze,
- możliwością bezpośredniej pomocy i wsparcia ze strony Europolu i Eurojustu,
- możliwością ubiegania się o finansowanie ze środków Unii Europejskiej,
- podniesieniem świadomości kadry kierowniczej w zakresie efektywności wspólnego zwalczania przestępczości,
- poprawą skuteczności międzynarodowych postępowań.

Spotkania sędziów, prokuratorów i policjantów z całej Europy celem promowania idei wspólnych zespołów śledczych przyczyniają się niewątpliwie do budowania bezpieczeństwa europejskiego. Należy tylko ubolewać, że ich funkcjonowanie jak do tej pory ma bardzo ograniczony zasięg.

SUMMARY

JOINT INVESTIGATION TEAMS

The article mentions the international seminar on Joint Investigation Teams which took place 19–23 November 2012, in Tampere, Finland. The seminar which was attended by judges, prosecutors and police officers from a number of European countries was to introduce and promote the idea of joint investigative teams in the fight against organized crime with an international dimension. In addition, the article analyzes Polish legal regulations concerning the creation, operation and financing of joint investigation teams. It also presents Polish experience in the use in practice of the institution and it expresses hope that it will be more likely to appear in European legal area.

²⁴ Podręcznik dla wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych opracowany w ramach wspólnego projektu Eurojustu i Europolu. Rada Unii Europejskiej, 15790/1/11 REV 1.